

Explaining Nursing Students' Understanding of Teachers' Professional Competence: Qualitative Content Analysis

Vejdani H¹, Talebian F², Moradi A³, Sanagoo A⁴, Jouybari L⁴

1. Student Research Committee, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

2. PhD student in nursing, Student Research Committee, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

3. Nursing Student, Student Research Committee, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

4. Department Nursing, School of Nursing and Midwifery, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

Article Info

Article Type:

Research Article

Article History:

Received: 2023/01/07

Accepted: 2023/07/30

Key words:

Professional competence

Teacher

Student

Nursing

*Corresponding author:

Sanagoo A, Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran
akramsanagoo@gmail.com

©2023 Guilan University of Medical Sciences

ABSTRACT

Introduction: One of the important factors in learning and students' success is the professional competence of teachers. The aim of this study is to explore nursing students' understanding of the professional competence of their teachers.

Methods: This qualitative study was conducted using purposive sampling with 12 nursing students in 2022 at Mazandaran University of Medical Sciences. Semi-structured interviews were used to collect data. Sampling continued until data saturation was reached. Elo and Kyngas' method was used for data analysis, which included three stages of open coding, creating categories, and abstraction.

Results: Three main themes were extracted from the data analysis, including educational competence (updating the knowledge of teachers, expertise in the field, ability to transfer knowledge), ethical competence (being a role model, having a presentable appearance, not discriminating among students), and classroom management (class management, having a lesson plan).

Conclusion: The findings revealed that three characteristics of educational, ethical, and classroom management competencies are essential for a professional nursing teacher. The implementation of these competencies in educational centers of medical universities can be useful not only at the beginning of their career but also throughout their service as teachers.

How to Cite This Article Vejdani: H, Talebian F, Moradi A, Sanagoo A, Jouybari L. Explaining Nursing Students' Understanding of Teachers' Professional Competence: Qualitative Content Analysis. *RME*. 2023;15 (2):26-35.

تبیین درک دانشجویان پرستاری از صلاحیت حرفه‌ای اساتید: تحلیل محتوای کیفی

هما وجدانی^۱، فاطمه طالبیان^۲، علی مرادی^۳، اکرم ثناگو^۴، لیلا جویباری^۴^۱. کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ایران^۲. دانشجوی دکتری پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، ایران^۳. دانشجوی پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران^۴. گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۰۸

کلیدواژه‌ها:

صلاحیت حرفه‌ای

استاد

دانشجو

پرستاری

* نویسنده مسئول:

اکرم ثناگو، گروه پرستاری، دانشکده

پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی

گلستان، گرگان، ایران

akramsanagoo@gmail.com

مقدمه: یکی از عوامل مهم در یادگیری و موفقیت دانشجویان، صلاحیت حرفه‌ای اساتید است. هدف این

مطالعه تبیین درک دانشجویان پرستاری از صلاحیت حرفه‌ای اساتید بوده است.

روش‌ها: این پژوهش کیفی با استفاده از نمونه‌گیری مبتنی بر هدف با ۱۲ دانشجوی پرستاری در سال

۱۴۰۱ در دانشگاه علوم پزشکی مازندران انجام شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه‌های نیمه ساختار

استفاده شد. نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند شروع و تا رسیدن به اشباع داده‌ها ادامه یافت. برای آنالیز

داده‌ها از روش Elo و Kyngas (۲۰۰۸) در سه مرحله کدگذاری باز، ایجاد طبقه و انتزاعی‌سازی انجام

شد.

نتایج: از تحلیل داده‌ها سه مضمون اصلی شامل صلاحیت آموزشی (به روز بودن دانش اساتید، تخصص

داشتن در رشته، قادر به انتقال مطلب بودن)، صلاحیت اخلاقی (الگوی رفتاری بودن، ظاهر آراسته، تفاوت

قائل نبودن بین دانشجویان)، مدیریت کلاس (کلاس‌داری، داشتن طرح درس) استخراج شد.

نتیجه‌گیری: یافته‌ها بیانگر سه ویژگی آموزشی و اخلاقی و مدیریت کلاس یک استاد حرفه‌ای در

پرستاری است. بکارگیری این ویژگی‌ها در مراکز آموزشی دانشگاه‌های علوم پزشکی، نه تنها در بدو ورود

بلکه در طول خدمت اساتید می‌تواند کاربرد داشته باشد.

مقدمه

تنها کلید شکوفا کردن همه توانایی‌های فطری که در درون هر فرد نهفته آموزش است (۱). آموزش، راهبردی است با هدف و جهتی مشخص که در طول زمان اجرا می‌گردد. در جریان آموزش فراگیران مهارت‌ها و طرز تلقی‌ها و گرایش‌های مناسب را جهت ایفای نقش خاص می‌آموزند (۲). سه رکن اساسی آموزش: استاد، دانشجو و محیط آموزشی می‌باشد و اختلال در هر یک از این ارکان موجب افت کیفیت آموزش خواهد شد. حال اگر استادی به شرح وظایف خود به‌درستی عمل نکند، زبان‌های جبران‌ناپذیری به نظام آموزشی دانشگاه بر جای می‌گذارد (۳). صلاحیت هر استاد به‌معنای قدرت توانایی و ظرفیت انجام شرح وظایف می‌باشد به‌عبارت دیگر صلاحیت

آمیختن مهارت و دانش می‌باشد (۴). اساتید توانمند می‌توانند نقص کتب آموزشی را پوشش دهند و محیط آموزشی فعال و جذاب برای دانشجویان پدید آورند. صلاحیت اساتید بدنه اصلی دانشگاه را تشکیل می‌دهند و بی‌شک از تجهیزات سازمان اهمیت بیشتری دارند. نقش اساتید علوم پزشکی در توسعه و ساخت جامعه بسیار کلیدی می‌باشد. اساتید در آموزش به دانشجویان و ارتقای بهداشت و درمان جامعه تاثیرگذار می‌باشند. بنابراین این افراد بزرگ‌ترین سرمایه هر جامعه به‌حساب می‌آیند که نقشی بس حساس و آینده‌ساز در پرورش نیروهای متخصص ایفاء می‌کنند (۵). لذا باید دانشگاه‌ها برای رفع چالش‌ها و نیازها در صلاحیت اساتید

دانشجویان کمک کند. برای مثال، یک تحقیق انجام شده در این زمینه نشان داد که نظرات دانشجویان پرستاری در مورد صلاحیت حرفه‌ای اساتید، می‌تواند به بهبود روش‌های آموزشی، بهبود ارتباطات بین اساتید و دانشجویان و بهبود عملکرد اساتید کمک کند. همچنین، این تحقیق نشان داد که در صورتی که اساتید دارای صلاحیت حرفه‌ای باشند، دانشجویان بیشتر به نظر آن‌ها احترام می‌گذارند و بیشتر به آن‌ها اعتماد دارند (۹).

شناخت این ملاک‌ها به اساتید کمک می‌کند تا برنامه‌ریزی و اهداف آموزشی مناسب‌تری طراحی کنند. با وجود اختلاف نظرانی که درباره صلاحیت اساتید بین دانشجویان وجود دارد، نتایج نشان می‌دهد که دانشجویان به‌عنوان یک منبع موثق برای کسب آگاهی در مورد صلاحیت اساتید شناخته می‌شوند. از سوی دیگر، به دلیل اهمیت و حساسیت ویژه زندگی انسان که بر دوش این دانشجویان است، جایگاه آموزش در علوم پزشکی بسیار حائز اهمیت است. لذا هدف از این مطالعه تبیین درک دانشجویان پرستاری از صلاحیت حرفه‌ای اساتید بود.

روش‌ها

با توجه به هدف پژوهش برای کشف مفهوم صلاحیت اساتید دانشجویان پرستاری از روش تحلیل محتوای کیفی که قادر به کشف درک احساسات و معانی پنهان آن‌ها می‌باشد، به کار گرفته شد. تحلیل محتوای کیفی نوعی روش‌شناسی تحقیق در خدمت تفسیر محتوایی داده‌ها می‌باشد. بنابراین تحلیل محتوا را می‌توان روش تحقیقی برای تفسیر ذهنی محتوای داده‌های متنی از طریق فرآیندهای طبقه‌بندی نظام‌مند، کدبندی و تم‌سازی یا طراحی الگوهای شناخته شده دانست (۱۰). مشارکت‌کنندگان در مطالعه دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی مازندران در سال ۱۴۰۱ بودند. با استفاده از نمونه‌گیری مبتنی بر هدف از دانشجویان برای شرکت در مطالعه دعوت به عمل آمد. در مجموع با ۱۲ مشارکت‌کننده مصاحبه انجام شد. معیار ورود به مطالعه دانشجوی شاغل به تحصیل در ترم دو تا ترم هشتم پرستاری و معیار خروج عدم تمایل دانشجو به ادامه شرکت در مطالعه بود. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه‌های نیمه ساختار استفاده شد. از سوالاتی مانند: ۱) وقتی می‌گوییم صلاحیت اساتید چه چیزی به ذهن - تان می‌آید، ۲) درک و تجربه تان را به عنوان دانشجو از صلاحیت اساتید برایم بگویید، ۳) در خصوص عواملی که می‌توانند بر صلاحیت و شایستگی یک استاد دانشگاه تأثیر

اقدام کنند. این امر جز با ارزشیابی میسر نمی‌باشد. برای این که آموزش از حالتی ایستا به مسیری پویا سوق دهیم از ارزشیابی استفاده می‌کنیم. زیرا ارزشیابی منجر به بهبود فعالیت مشارکت‌کنندگان می‌شود (۶). دانشگاه‌ها با رفع این چالش‌ها نه تنها به صلاحیت اساتید کمک می‌کنند بلکه از طریق ارتقاء توانمندی و حضور مثرمتر آن‌ها به دانشجویان نیز سود می‌رساند. همچنین ارزشیابی از راه‌های معمول در سیستم‌های آموزشی جهت تعیین عملکرد اساتید می‌باشد. ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان باعث ایجاد بستری مناسب برای اساتید در جهت بهتر کردن ارائه آموزش می‌باشد. یکی از مهم‌ترین عوامل موثر در جهت ارتقای عملکرد اساتید آگاهی از ویژگی‌های استاد با صلاحیت از منظر دانشجویان می‌باشد. باور به این که هر فرد عالمی معلم تصور می‌شود باور غلطی بیش نیست، زیرا بسیاری از افراد متخصص نمی‌توانند در هنر تدریس موفقیت چشم‌گیر و رضایت مطلوبی از یادگیرندگان کسب کنند (۷).

صلاحیت حرفه‌ای اساتید پرستاری بسیار حائز اهمیت است، زیرا این اساتید با توجه به پیشرفت روزافزون علم پزشکی و بهداشت، باید به روز باشند و آخرین دانش‌ها و مهارت‌های پرستاری را به دانشجویان خود آموزش دهند. صلاحیت حرفه‌ای اساتید پرستاری شامل داشتن مدرک تحصیلی مرتبط، تجربه کاری در حوزه پرستاری، داشتن مهارت‌های ارتباطی و روابط انسانی، توانایی ارزیابی و ارائه بازخورد به دانشجویان می‌شود. مطالعات نشان می‌دهد که اساتید با صلاحیت حرفه‌ای می‌توانند بهبود عملکرد دانشجویان پرستاری، بهبود کیفیت خدمات درمانی و بهداشتی و کاهش خطاهای پزشکی در سطح جامعه را به دنبال داشته باشند. به علاوه، اساتید با صلاحیت حرفه‌ای می‌توانند به ایجاد محیط آموزشی فعال و پویا برای دانشجویان کمک کنند و به ارتقای سطح دانش و توانایی‌های پرستاری در جامعه کمک کنند (۸).

انجام تحقیقات در این زمینه می‌تواند به دو دلیل کمک‌کننده باشد، نظرات می‌تواند به‌عنوان بازخورد به اساتید در مورد عملکردشان در کلاس‌های درس یا در دوره‌های آموزشی مختلف، مورد استفاده قرار گیرد و به بهبود کیفیت آموزشی و از طرفی می‌تواند به بهبود صلاحیت اساتید کمک کند. این نظرات به‌عنوان یک داده مورد استفاده قرار می‌گیرند و می‌تواند به ارائه آموزش‌های مرتبط با مهارت‌های پرستاری و بهداشت، بهبود روش‌های آموزشی و بهبود روابط اساتید و

تأمین اعتبار و اعتماد داده‌ها از معیارهای چهارگانه Guba & Lincoln، گوبا و لینکن (۱۲) استفاده شد. یافته‌های مطالعه به پنج نفر از شرکت‌کنندگان جهت بازبینی مطالب و انطباق یافته‌ها با تجارب داده شد. متن مصاحبه‌ها و کدهای استخراج شده در اختیار اساتید تیم تحقیق و دو نفر از افراد که به تحقیق کیفی مسلط بودند قرار گرفت و پیشنهادهای آنان در فرایند کدگذاری اعمال شد. پژوهشگران با مشغولیت طولانی مدت و غوطه‌وری کامل در داده‌ها سعی کردند، اعتبار آن‌ها را افزایش دهند.

برای تأمین اعتماد مطالعه، پژوهشگران همه مصاحبه‌ها را با دقت و کلمه به کلمه نوشتند و بدون استفاده از نرم افزار تایپ کردند. تیم تحقیق یافته‌های پژوهش را به صورت مجزا و گروهی بررسی و مواردی که نیاز به اصلاح داشت را بازبینی نمود. برای تأییدپذیری مطالعه، پژوهشگران سعی کردند مراحل تحقیق را در طول مطالعه با دقت ثبت و گزارش کنند تا در صورت نیاز امکان مطالعه از سوی دیگران فراهم شود. جهت تأمین انتقال‌پذیری پژوهشگران تلاش کردند با توصیف و تشریح دقیق تحقیق، زمینه لازم را برای قضاوت و ارزیابی دیگران مهیا کنند. قبل از مصاحبه رضایت شفاهی مشارکت‌کنندگان جهت شرکت در مطالعه گرفته شد. هدف از کاربرد ضبط صدا برای آن‌ها توضیح داده و اطمینان داده شد که گفته‌هایشان به صورت محرمانه حفظ خواهد شد. این مطالعه حاصل طرح پژوهشی مصوب معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی مازندران با کد اخلاق IR.MASUMS.REC.1397.s.289 است.

یافته‌ها

یافته‌ها حاصل مصاحبه‌های تعاملی و انفرادی با ۱۲ دانشجوی پرستاری است. در مجموع ۱۴۳۱ کد اولیه از داده‌ها به دست آمد. با مقایسه شباهت و تفاوت کدهای اولیه، سه مضمون اصلی شامل: "صلاحیت آموزشی، صلاحیت اخلاقی و مدیریت کلاس" و هشت مضمون فرعی استخراج شد. این مضامین بیانگر ابعاد یا خصیصه‌های معنایی درک شده دانشجویان پرستاری از صلاحیت اساتید بود. برای تبیین این مضامین از نقل قول‌های مستقیم شرکت‌کنندگان (درون گیومه) به همراه شماره هر یک از آنها از ۱ تا ۱۲ استفاده شد.

بگذارند از تجربیات خود در این رابطه برای ما بگویید و از سوالات کاوشی مانند چرا، چطور، چگونه، مثال بزنید، برای غنی شدن مصاحبه‌ها استفاده شد. در انتهای هر مصاحبه از شرکت‌کنندگان سوال شد: "آیا سوالی بوده که باید می‌پرسیدم و اگر می‌پرسیدم شما تجربیات بهتری را در این زمینه در اختیارم قرار می‌دادید؟ اگر بلی بفرمائید." میانگین مصاحبه‌ها ۴۰ دقیقه به طول انجامید. مصاحبه‌ها تا زمان رسیدن به اشباع داده‌ها ادامه یافت. مشارکت‌کنندگان از نظر جنسیت، وضعیت تاهل و ترم تحصیلی متنوع بودند. از آن‌جا که هدف این مطالعه شناسایی ابعاد صلاحیت اساتید بر اساس درک دانشجویان بود. برای تحلیل داده‌ها از رویکرد تحلیل محتوای کیفی Elo و Kyngas (۲۰۰۸) استفاده شد. در این تحلیل استقرای با مطالعه نمونه‌های خاص، داده‌ها کدگذاری، سرفصل‌ها ایجاد و دسته‌بندی و انتزاعات ایجاد می‌شوند (۱۱).

این روش جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، سه مرحله: کدگذاری باز، ایجاد طبقه و انتزاعی‌سازی را پیشنهاد کرده است. قبل از شروع کدگذاری باز، مصاحبه نوشته شده چندین بار خوانده شد تا این‌که درک کلی از مصاحبه‌ها به دست آید. در مرحله کدگذاری باز، در حین خواندن متن بدون استفاده از نرم افزار، کد به واحدهای معنایی اختصاص داده شد. مرحله ایجاد طبقه: کدها از لحاظ تفاوت و شباهت باهم مقایسه شد و آن‌هایی که بر یک معنی دلالت داشتند در یک طبقه قرار گرفت. کدهای جدید بعد از بررسی در زیر طبقات قبلی قرار گرفت و با اضافه شدن مصاحبه‌ها طبقات شکل گرفت. در حین شکل‌گیری طبقات جهت کاهش طبقات اولیه، پس از مقایسه در حد امکان در هم ادغام شدند و حول طبقه مشترک قرار گرفتند.

مرحله انتزاعی‌سازی: محقق بر اساس کدها به یک توصیف کلی از پدیده دست پیدا کرد. محتوا موجود بر روی طبقه و زیر طبقات، اسمی گذاشته می‌شد که در کل نشان‌دهنده محتوای آن طبقه بود. همچنین این مراحل در طول تحقیق حالت رفت و برگشتی داشته است.

تحلیل داده‌ها با خواندن آن‌ها به صورت مکرر آغاز می‌شود تا درک کامل درباره آن‌ها به دست آید. برای اطمینان از دقت علمی و اعتبار داده‌ها و موفق بودن پژوهش تجزیه و تحلیل هم‌زمان داده‌ها استفاده شد. برای قابلیت انتقال تلاش شد توصیفی جامعه از تجربیات شرکت‌کنندگان ارائه شود. برای

جدول ۱: مضامین اصلی و فرعی تجربیات دانشجویان از

صلاحیت اساتید

مضامین اصلی	مضامین فرعی
صلاحیت آموزشی	- به‌روز بودن دانش اساتید
	- تخصص داشتن در رشته
	- قادر به انتقال مطلب بودن
صلاحیت اخلاقی	- الگوی رفتاری بودن
	- ظاهر آراسته
	- تفاوت قائل نبودن بین دانشجویان
مدیریت کلاس	- کلاس‌داری
	- داشتن طرح درس

۱- صلاحیت آموزشی

یکی از مضامین اصلی این مطالعه "صلاحیت آموزشی" از تجربیات دانشجویان می‌باشد که با سه زیر مضمون: به‌روز بودن دانش اساتید، تخصص داشتن در رشته و قادر به انتقال مطلب بودن استخراج شد. صلاحیت آموزشی اساتید از مباحثی است که در متون، آن را به‌عنوان فرایند آموزشی ذکر کرده‌اند که می‌تواند شامل مشخصات کلی اساتید برای تدریس باشد. تجربیات دانشجویان پرستاری بیانگر آن بود که اساتیدی صلاحیت آموزشی را دارند که در رشته خود متخصص، به‌روز و توانایی انتقال علم و مهارت را به فراگیران داشته باشند. از آنجایی که اطلاعات علمی در زمینه دانش علوم پزشکی وسیع است، برای احاطه داشتن برآن نیاز به مهارت و تخصص در زمینه خاص رشته می‌باشد. نحوه ارائه انتقال مطالب نیز به فراگیران نیاز به مهارت‌های ویژه دارد.

۱-۱ به روز بودن دانش اساتید

دانشجویان به موضوع به‌روز بودن دانش اساتید اشاره کردند. یکی از دانشجویان بیان داشت: "اساتید برای این‌که علمشون بالاتر بره خودشون هم پژوهش داشته باشن، یعنی چیزای روز و کارآمد رو بدونن و در جریان باشن که بتونن ارائه بدن" (شماره ۱۱: ترم ۳).

به‌روز بودن دانش اساتید نیاز دانشجویان پرستاری است. برگزاری دوره‌های بازآموزی، برگزاری دوره‌های فرصت تحصیلی، اصلاح آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های ارتقای اساتید با محوریت دانش‌بنیان بودن فرایند ارتقاء و توجه به مسایل جانبی زندگی استادان می‌تواند در به روز بودن دانش آن‌ها کمک شایانی کند که باید در دستورکار سیاست‌گذاران و مدیران آموزش عالی کشور قرار گیرد.

۲-۱ تخصص داشتن در رشته

تخصص داشتن در رشته، یکی دیگر از مباحثی که دانشجویان برای صلاحیت آموزشی اساتید خود به آن اشاره نمودند. برخی از دانشجویان با اساتیدی مواجه شده‌اند که تخصص کافی در رشته درسی که در حال تدریس آن بودند را نداشتند و این موضوع باعث شده است که دانشجویان به کیفیت آموزش دریافتی شکایت کنند. یکی از دانشجویان بیان داشت: "این تخصص/استاد نبود و چیز زیادی ازش نمی‌دونست ولی میومد درس می‌داد" (شماره ۱۰: ترم ۴). به دلیل وسیع بودن و همچنین رشد علم و تغییر آن، در زمینه علوم پزشکی این گونه برداشت می‌شود که یک فرد نمی‌تواند در تمامی زمینه‌ها حتی در رشته خود احاطه کافی به‌خصوص در فرایند یاددهی را داشته باشد.

۳-۱ قادر به انتقال مطلب بودن

مهارت انتقال مطلب علمی به فراگیر، یکی دیگر از مضامین فرعی در صلاحیت آموزشی اساتید است. دانشجویان در زمینه‌های مختلف، تجربیات خود را در فراگیری از اساتید خود بیان کردند. اگر استاد قادر به انتقال مطلب به فراگیر نباشد به نحوی که حتی تخصص و داشتن مدارک بالا توسط اساتید، تاثیری در یادگیری دانشجویان نخواهد داشت. یکی از دانشجویان به این شکل بیان کرد: "استادی داشتیم که توکل تدریسش که درس اختصاصی هم بود نه آناتومی گفت نه فیزیولوژی نه بیماری و فقط میومد خاطره تعریف می‌کرد که فلان فامیلیم بیمارستان بستری شد." (شماره ۹: ترم ۲)

"توانایی یک استاد در بیان مباحث درسی به‌صورت تخصصی خیلی مهمه. یک استادی میاد درس میده ولی تخصصش چیز دیگه است." (شماره ۱: ترم ۶)

تجربیات دانشجویان رشته پرستاری نشان می‌دهد که یکی از مشکلات مهم در فرایند یادگیری، عدم فهم و درک صحیح از ارائه درس استادان است. دانشجویان معتقد بودند که وظیفه استاد، فقط بیان مطلب نباید، بلکه باید در حین تدریس نیز ارزیابی از فهم و درک دانشجو داشته باشد. یکی از دانشجویان این گونه بیان داشت:

"استاد هر جلسه درس میده یک ارزیابی داشته باشه که تموم بچه‌ها درس و یاد گرفته باشن و بعدش پاشون و بذارن بیرون کلاس..." (شماره ۵: ترم ۴)

دانشجویان تجربیات مختلف در انتقال اطلاعات علمی توسط استاد را داشتند. "درس آناتومی را خوب یاد گرفتیم چون هم با شکل بود و هم توضیحات کامل بود و چند جلسه هم با

۲-۱ الگوی رفتاری بودن

یکی از مضامین فرعی صلاحیت اخلاقی است که با کدهای محترمانه با دانشجو برخورد کردن، تواضع داشتن در برخورد با دانشجو، بازخوردهای محترمانه دادن تبیین شد. دانشجویان تاکید داشتند که اساتید باید با آن‌ها به صورت محترمانه برخورد کنند، حتی در صورتی که دانشجویان اعتراضی نسبت به نحوه‌ی ارزیابی استاد داشته باشند. یکی از دانشجویان این گونه بیان داشت:

"وقتی در سایت دانشجو اعتراض کرد جواب اعتراض و منطقی باید داد. حتی اگه اعتراض ناحق باشه براش کامل توضیح می‌داد که چگونه نمره داده اگه به حق باشه یه تجربه میشه که دیگه تکرار نشه" (شماره ۱: ترم ۶)

دانشجویان اعتقاد داشتند به موقع سر کلاس حاضر شدن استاد نوعی احترام به دانشجو است. یکی از دانشجویان این گونه بیان داشت: "حضور به موقع استاد سر کلاس، زمانی که استاد برای وقت دانشجو احترامی قائل نیست صلاحیتش می‌تواند سلب گردد." (شماره ۴: ترم ۴)

دانشجویان معتقد بودند از نظر اخلاقی، تواضع داشتن استاد در ارتباط با دانشجو می‌تواند برای آن‌ها آموزنده باشد. یکی از دانشجویان این گونه بیان داشت: "فخر فروش هم حالا مثلاً من فلان مدرک دارم اینجا جای من نیست خب دانشجو احساس حقارت می‌کنه، اره استادی بوده که گفته من هیچ وقت فکر نمی‌کردم همچین دانشکده ای پیام درس بدم" (شماره ۶: ترم ۶)

برخی از اساتید از آن جایی که جایگاه بالاتری نسبت به دانشجو دارند از قدرت خود استفاده می‌کند و دانشجویان را می‌ترساند. یکی از دانشجویان بیان کرد:

"استاد با افتخار می‌گفت که من ترم پیش ۱۵ نفر را انداختم. که این ضعف تدریس استاده نه افتخار او که بخواد جلسه اول کلاس در مقابل ما آن را بیان کند..." (شماره ۲: ترم ۲). استاد چون قدرت داره می‌تونه دانشجو رو اذیت کنه و سیستم آموزشی هم به هیچ وجه از دانشجو پشتیبانی نمی‌کنه..." (شماره ۶: ترم ۶).

از موارد اخلاقی که دانشجویان بیان داشتن به رفتار مناسب اساتید در هنگام اشتباه دانشجو می‌باشد. یکی از دانشجویان بیان داشت: "من خودم یکی دو جا اشتباه کردم حواسم نبود جلوی بیمار دو تا سوتی دادم ولی ایشون بالای سر بیمار بهم هیچی نگفتن بعد این که کار تموم شد، اومدیم بیرون سمت تریتمنت اومدیم گفت که این اشتباه رو کردی حواست باشه

مولاژ کار کرد به حالتی ملکه ذهن ما شد و تونست در ذهن ما بگنجانند. به بیان دیگه چون کار ما عملیه اگر استاد به صورت عملی هم به ما درس بده بهتر در ذهن ما گنجانده می‌شه. به نظرم اکتیو بودن و فعالیت خیلی بهتر از اینه که خیلی راحت فقط حرف بزنه و" (شماره ۱: ترم ۶)

تجربیات دانشجویان مملو از روش‌هایی بود که اساتید برای انتقال اطلاعات بهتر به فراگیر استفاده کرده بودند. فعال کردن دانشجو در امر یادگیری از قبیل ارائه کنفرانس توسط دانشجو، بحث گروهی، پرسش و پاسخ در آخر کلاس می‌توانست انتقال اطلاعات را برای آن‌ها آسان‌تر نماید و همچنین بر این باور بودند که پیشگیری از یک روش روتین تدریس می‌تواند کلاس را برای آن‌ها جذاب نماید و مقبولیت استاد را بین دانشجو افزایش دهد. در نتیجه یادگیری برای آن‌ها اتفاق بیفتد.

در زمینه استفاده از تکنولوژی و روش‌های تدریس اساتید، دانشجویان تجربیاتی را بیان داشتند که در انتقال دانش و مهارت به آن‌ها کمک کرده بود. دانشجویان این گونه بیان داشتند: "... وقتی استاد میاد صرفاً از پاورپوینت استفاده می‌کنه عین اون جمله رو می‌خونه انتهای ترم هم همون پاورپوینت رو میده دست من چیزی که من تو سه روز فرجه می‌تونم بخونمش چه دلیلی داره من ۱۷ جلسه براش بیام کلاس. فقط استاد میاد سر کلاس از سر خودش رفع می‌کنه و میمونه یه سری جزوه و کتاب که دانشجو خودش باید بره مطالعه کنه که این کاریه که بنظرم بدون استخدام میشه انجامش داد اصلاً نیازی نیست که این همه وقت از همه گرفته بشه." (شماره ۱۲: ترم ۳)

۲-۲ صلاحیت اخلاقی

دومین مضمون اصلی "صلاحیت اخلاقی" با سه زیر مضمون، الگوی رفتاری بودن، ظاهر آراسته و تفاوت قائل نبودن بین دانشجویان تبیین شد. مهم‌ترین عاملی که در تعلیم و تربیت دانشجویان نقش ایفاء می‌کند، اساتید هستند زیرا آن‌ها می‌توانند با اندیشه‌هایی که دارند بر روی هزاران نفر اثر بگذارند. اساتید دانشگاه از یک سو مسئول انتقال صحیح مفاهیم علمی و از سویی الگوی عملی و انسانی اخلاقی در محیط‌های آموزشی هستند. خصوصیات شایسته اخلاقی یک استاد می‌تواند موجب تسهیل فرآیند آموزشی شده و حتی نقص کتب درسی و کمبود امکانات آموزشی را جبران کند. یا بر عکس، بهترین موقعیت و موضوع تدریس را با عدم توانایی در ایجاد ارتباطی مطلوب به محیط آموزشی غیرفعال و غیرجذاب تبدیل نماید.

۳-۱- کلاس داری

کلاس داری زیرمضمون مدیریت کلاس می‌باشد. دانشجویان در ارتباط با زمان‌بندی درست کلاس و توانایی کلاس داری اساتید تجربیاتی را ذکر کردند. یکی از دانشجویان بیان کرد:

همش خاطره تعریف می‌کنه و نصف بیشتر وقت رو میزازه پای حاشیه. اون اسلاید توضیحش دو دقیقه است ولی یه ربع بیست دقیقه زمان میبره. یه اسلاید در مورد خاکه بعد هر خاطره‌ی که در مورد خاک دارن و هیچ ربطی هم به درس نداره رو میگن" (شماره ۱۰: ترم ۴). "جلسات نباید طولانی و پشت سر هم باشد مثلاً فارماکولوژیک درس پایه است و وقتی چهار ساعت برای فارماکولوژی زمان میزازه، در واقع یک ساعت و نیم اول بازده خوبی داره و ۳ ساعت و نیم بعدی بیخود است و بازده لازم را ندارد" (شماره ۲: ترم ۲)

برخی دروس چند واحدی نیاز است که اساتید با توانمندی‌های متفاوت بخش‌هایی از آن را ارائه دهند، که نیاز است از قبل با هم هماهنگ شوند که دوباره کاری مطلب و یا سبک ارائه آن‌ها سازماندهی شده باشد اما متأسفانه این‌گونه نمی‌باشد. یکی از دانشجویان این‌گونه بیان داشت:

"سه تا استاد برای درس داشتیم و اصلاً هم با هم هماهنگ نیستن. استاد چون پاوراشون انگلیسی بود ما قاطی کردیم..... این ناهماهنگی باعث شده درس.... تبدیل شده به یه درس خیلی بد برای ما و همه ما برای نمره ۱۳ و ۱۴ میایم سر جلسه و همین که پاس کنیم برامون کافیه چیزی هم بهمون اضافه نشد" (شماره ۹: ترم ۲).

۳-۲- داشتن طرح درس

داشتن طرح درس یکی از مضمون فرعی مدیریت کلاس داری می‌باشد. با طراحی چارچوبی برای تدریس، اهداف مشترک و مشخصی بین استاد و دانشجو شکل می‌گیرد. یکی از دانشجویان بیان کرد:

"این‌که استاد طرح درس بدهد خیلی خوب است مثلاً استاد ... به ما طرح درس داد و گفت که زمینه بحث درمورد فلان موضوع است و هر جلسه هم طبق موضوعاتی که ازش حرف زده بودند پیش رفتند و در درس‌های دیگر استاد این کار را نکرد. ولی اگر این کار را بکند نظم و پرستش خود را می‌رساند" (شماره ۳: ترم ۴)

بحث و نتیجه گیری

این مطالعه با هدف تبیین درک دانشجویان پرستاری از صلاحیت حرفه‌ای اساتید انجام شد. از تحلیل داده‌ها به سه

دفعه بعدی این‌کارو نکنی خیلی کارش خوب بود بنظرم ..." (شماره ۸: ترم ۲). خلق و خوی خوب استاد، رفتار مناسب و احترام به دانشجویان، باعث ترغیب آن‌ها در یادگیری می‌شود.

۲-۲- ظاهر آراسته

یکی از مضامین فرعی صلاحیت اخلاقی، داشتن ظاهر آراسته استاد بود. پوشش آکادمیک، مرتب و لباس مناسب از مواردی بود که دانشجویان به آن اشاره کرده‌اند. یکی از دانشجویان بیان داشت:

"بنظر من پوشش خیلی مهمه خب یه استادی که ریخت و قیافش بهم ریخته باشه، ژولیده باشه خب بنظر من انرژی منفی میده. مثلاً این‌که یک استاد مانتوی شیک بپوشه یا در مورد قایون لباس مرتب داشته باشه یا یکی که چادریه روسری رنگی با همون حجاب کاملی که داره روسری‌های رنگی می‌تونه انرژی مثبت بده. ظاهر برای استاد خیلی مهمه..." (دانشجو ۱۱: ترم ۵). دانشجویان معتقد بودند ظاهر آراسته استاد باعث انرژی بیشتر آن‌ها در کلاس می‌شود.

۳-۲- تفاوت قائل نشدن بین دانشجویان

یکی دیگر از مضامین صلاحیت اخلاقی، تفاوت قائل نشدن بین دانشجویان بود. دانشجویان معتقد بودند اساتید نباید تبعیض از هر جهت بین دانشجویان داشته باشند. تفاوت‌های جنسیتی، طبقاتی، قومیتی و موفقیت تحصیلی که می‌تواند باعث آزادگی دانشجو شود. یکی از دانشجویان این‌گونه بیان داشت:

"سر کلاس همش روش به سمت دخترا داره صحبت می‌کنه اصلاً کاری به پسرا نداره کل فعالیت کلاسی می‌سپاره به دخترا حتی تو نمره دهی‌ها هم " (شماره ۸: ترم ۲)

۳- مدیریت کلاس

سومین مضمون این مطالعه مدیریت کلاس بود که با دو زیر مضمون کلاس داری و طراحی کلاس تبیین شد. دانشجویان در تجربیات خود از صلاحیت استاد به مدیریت کلاس اشاره نمودند. مدیریت کلاس یک مهارت است که اساتید علاوه بر صلاحیت آموزشی و اخلاقی نیاز به آن دارند. حضور دانشجو در یک زمان و یک مکان بهترین فرصت برای آموزش است که با مدیریت کلاس توسط استاد از این موقعیت می‌توان استفاده بهینه را داشت. با این حال اصول اولیه‌ای وجود دارد که با رعایت آن‌ها، هر معلمی می‌تواند مدیریت و کنترل کلاس درس خود را تا حد زیادی بهبود بخشد.

مدیریت کلاس را از صلاحیت حرفه‌ای استاد برشمردند. در مطالعات پیشین، نقش مهم سازماندهی کلاس توسط استاد و تأثیر آن بر یاددهی و یادگیری بررسی شده است. نتایج مطالعه پیمان و همکاران نشان داد که سازماندهی صحیح کلاس توسط استاد، برای دستیابی به اهداف آموزشی و ایجاد موفقیت در فرایند آموزش بسیار حائز اهمیت است (۱۵). همچنین، میرمحمدی و همکاران عملکرد و توانایی استاد را به عنوان یکی از عوامل ضروری در ایجاد موفقیت در فرایند آموزش و پرورش دانستند (۲۱). نتایج ارزیابی صلاحیت تدریس مدرسان در مطالعه هامدان (Hamdan) و همکاران در مالزی نشان داد که مدرسان صلاحیت آموزشی خود را در زمینه کنترل و مدیریت کلاس و برنامه‌ریزی آموزشی نیازمند به ارتقاء می‌دانند (۲۲). مطالعات دیگر نیز به صلاحیت تدریس استاد و توانایی مدیریت کلاس نیز پرداخته‌اند (۲۱).

از یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد استادی با دانش به روز، متخصص بودن در رشته خود، توانا در انتقال مطالب، الگویی خوب، آراسته، عادل و توانا در مدیریت کلاس، استادی با صلاحیت است. مدیران دانشکده‌های پرستاری می‌توانند از یافته‌های این مطالعه برای ارزیابی صلاحیت‌های لازم افراد در تصدی جایگاه هیات علمی دانشگاه، جذب مربیان آموزشی، در برنامه‌های توانمندسازی اساتید استفاده نمایند. در نظر گرفتن دیدگاه‌ها و تجربیات دانشجویان می‌تواند به تحول آموزش دانشگاه کمک کند. پیشنهاد می‌گردد راهکارهای ارتقای صلاحیت استادان و توانمندسازی آنان به طور جدی تر در محیط‌های آموزشی مورد بررسی قرار گیرد.

قدردانی

این طرح مصوبه کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی مازندران، دانشکده پرستاری بهشهر با کد ثبت ۲۸۹ است. بدین‌وسیله از دانشجویانی که در این مطالعه مشارکت داشتند قدردانی می‌شود.

درون مایه اصلی: صلاحیت آموزشی، صلاحیت اخلاقی و مدیریت کلاس و هشت درون مایه فرعی: به روز بودن دانش اساتید، تخصص داشتن در رشته، قادر به انتقال مطلب بودن، الگوی رفتاری بودن، ظاهر آراسته، تفاوت قائل نبودن بین دانشجویان، کلاس داری و داشتن طرح درس استخراج شد. در زمینه صلاحیت آموزشی اساتید، یکی از مضامین فرعی، به‌روز بودن دانش اساتید مورد بررسی قرار گرفت. سالاروند و همکاران در تحقیق خود به توانمندی علمی اساتید اشاره کردند که با به‌روز کردن دانش و تحلیل مطالب به آن پرداخته‌اند (۱۳). خسروی و همکاران نیز به توان علمی و معلمی استاد اشاره و آن را زیر شاخه توانایی‌های تخصصی اساتید قرار داده‌اند (۱۴). پیمان و همکاران نیز در مطالعه خود بیان کردند که استاد باید بتواند با اطلاعات علمی و تخصصی خود به پرسش‌های دانشجویان پاسخ درست ارائه دهد (۱۵). همین‌طور حکمت‌پو و همکاران نیز لازمه توانمندی اساتید پرستاری را بار علمی آن‌ها دانستند (۱۶). جعفری و همکاران، کسب صلاحیت علمی و مهارت‌های تخصصی پرستاری را وظیفه اصلی اساتید می‌دانستند و همچنین بر این عقیده بودند که انتقال اطلاعات به دانشجویان از موارد مهم مهارت اساتید می‌باشد (۴).

در زمینه صلاحیت اخلاقی، یکی از مضامین فرعی، الگوی رفتاری استاد مطرح شده است. مقدم و همکاران در مطالعه خود به این نکته اشاره کردند که حفظ حرمت و احترام دانشجویان توسط استاد، از مهم‌ترین عوامل برقراری ارتباط از دیدگاه دانشجویان می‌باشد (۱۷). گیلپسی (Gillespie) نیز احترام در محیط آموزشی را در رشد توانایی دانشجو سهیم می‌داند (۱۸). در مطالعه زمانی و همکاران (۲۰۲۰) به اهمیت ارتباط فردی و خصیصه‌های شخصیتی استاد و تأثیر آن در روند آموزشی اشاره شده است (۱۹).

مطالعات نشان می‌دهد که ویژگی‌هایی که دانشجویان برای یک معلم خوب مطرح می‌کنند، می‌تواند در بهبود آموزش و یادگیری تأثیرگذار باشد (۲۰). دانشجویان در مطالعه حاضر،

References

1. Ghorbani R, Haji-Aghajani S, Heydarifar M, Andade F, Abadi MS.[Viewpoints of nursing and para-medical students about the features of a good university lecturer]. Koomesh 2009;10 (2):77-84.[Persian]
2. Najafi, Mino, Kashmiri.[Gap analysis of skill and educational need's Ph.D. students in Tehran University of medical science as regards teaching skill]. RJMS 2014; 21 (118) :32-4. [Persian]

3. Mohaddesi H, Feizi A, Salem R.[A Comparison Of Teachers And Students Opinions Toward Effective Teaching Standards In Urmia University Of Medical Sciences]. Nursing and Midwifery Journal 2012; 9 (6): 464-471.[Persian]
4. Jafari H, Mohammadi E, Ahmadi F, Kazemnejad A.[The perceptions of nursing students and their teachers about professional competency of academic staff: A qualitative study]. J Mazandaran Univ Med Sci 2014; 23 (110) :2-15. [Persian]
5. Abdolmaleki S, Maleki H, Asadi F. [Effective teaching component of teachers in curriculum planning]. Research in Curriculum Planning 2018;15 (59): 95-114. [Persian]
6. Didehban H, Mirzazadeh A, Khankeh HR. [The Perspective of Medical Faculty Members about the Challenges of Faculties' Evaluation System in Iranian Context: A Qualitative Study]. Archives of Pharmacy Practice 2020;11(1): 47-53. [Persian]
7. Aslam MN. Student rating as an effective tool for teacher evaluation. J Coll Physicians Surg Pak 2013; 23 (1): 37-41.
8. Kianian T, Navidian A, Gheraati pour H. Assessment of teaching competencies of faculty members from the viewpoints of faculty members and students. Educ Strategy Med Sci 2020; 13 (4) :342-350.[Persian]
9. Nazari R, Eesa Mohammadi E .Characteristics of competent clinical instructors: a review of the experiences of nursing students and instructors. Journal of Nursing and Midwifery Sciences 2015: 2(2): 11-22.
10. Hsieh H-F, Shannon SE. Three approaches to qualitative content analysis. Qualitative health research 2005;15 (9): 1277-88. [[DOI:10.1177/1049732305276687](https://doi.org/10.1177/1049732305276687)]
11. Elo S, Kyngäs H. The qualitative content analysis process. Journal of Advanced Nursing 2008; 62(1):107-115. [[DOI:10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x)]
12. Lincoln YS, Guba EG. Naturalistic Inquiry.Beverly Hills, CA: Sage Publications, Inc;1985. [[DOI:10.1016/0147-1767\(85\)90062-8](https://doi.org/10.1016/0147-1767(85)90062-8)]
13. Salarvand S, Yamani N, Kashani F, Salarvand M, Ataei M, Fesharaki MH. [Nursing Students' Perception of Ethical and Professional Characteristics of an Ideal Faculty Member: A Qualitative Study]. Iranian Journal of Medical Education 2015; 15: 481-94. [Persian]
14. Khosravi S, Pazargadi M, Ashktorab T. [Nursing Students` Viewpoints on Challenges of Student Assessment in Clinical Settings: A Qualitative Study]. Iranian Journal of Medical Education 2012; 11 (7): 735-49. [Persian]
15. Peyman H, Zarian A, Sadeghifar J, Alizadeh M, Yaghubi M, Yamani N. [Characteristics of a Capable University Teacher from the Students' Point of View]. Iranian Journal of Medical Education 2011; 10 (5) :1131-1139. [Persian]
16. Hekmatpou D, Jahani F, Nejat N. [Exploration of characteristics of a competent nursing faculty member: A qualitative study]. Iranian journal of Nursing research 2013; 8 (1): 58-67. [Persian]
17. Rahimi Moghadam S, Hosseini M S, Fekri N, Emkani M. Survey of the Priorities of Teachers Evaluation and effective factors from Students viewpoint of Neyshabur University of Medical Sciences. mededj 2019; 7 (2) :14-22.[Persian]

18. Gillespie M. Student–teacher connection in clinical nursing education J Adv Nurs 2002; 37 (6): 566-76. [[DOI:10.1046/j.1365-2648.2002.02131.x](https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2002.02131.x)]
19. Zamani S, Enayatrada M, Ebrahimi H, Hosseini KZ, Hosseini RZ. [Characteristics of a Capable Teacher to Teach Effectively from Students' Perspective at Shahrood University of Medical Sciences]. International Journal of Health Studies 2020; 6 (1):0-0. [Persian]
20. Beigzadeh A, Shokoohi M, Vali L. [Characteristics of a capable university lecturer from the viewpoints of health services management students in Iranian Medical Universities]. Strides in Development of Medical Education 2014;11(3): 330-41. [Persian]
21. Mirmohammadi Meybodi SJ, Mazloomi Mahmoodabadi S, Shahbazi H, Sharifpoor Z, Zeynolabedini M. [The Comparison of the Characteristics of Effective Teaching from Instructors' and Students' viewpoint, Yazd Shahid Sadooghi University of Medical Sciences]. Future of Medical Education Journal 2012; 2 (4): 24-31. [Persian]
22. Hamdan AR, Abdul Ghafar MN, Li LTH. Teaching competency testing among malaysian school teachers. European Journal of Social Sciences 2010;12:610-7.